

*Gunilla Petersson, Margareta Bredmar
& Bo Davidsson*

Föräldraskap och ekonomisk ojämlikhet

– vardagslivets villkor för familjer i socialtjänsten

Parenting and economic inequality – everyday life in families with social service involvement

Families in social services and child protection agencies often live under strained economic conditions. However, this is not always the truth. This article addresses the economic and social differences of families in contact with the Swedish social services. Empirically the article relies on life-course interviews with mothers in four families. Using Bourdieu's concepts of economic, social and cultural capital the analysis highlights how unequal conditions of everyday life interplay with the lives of families from different economical positions and their relationships with the social services. The analysis describes that the better-off families are quite content with the help they get from the social services. The families with smaller economic resources however, are not only less satisfied, but also feel a lack of recognition from the services regarding their needs.

Keywords: Social Services, inequality, families, children, parenting

Margareta Bredmar är tidigare lektor i sociologi vid Institutionen för beteendevetenskap och lärande, Linköpings universitet.

Bo Davidson, FD, FoU Centrum för vård, omsorg och socialt arbete, Linköping.

Gunilla Petersson är lektor i socialt arbete vid Institutionen för kultur och samhälle, Linköpings universitet.

Kontakt: gunilla.e.petersson@liu.se

Inledning

Det finns en mängd studier som visar att familjer som har kontakt med socialtjänsten, eller liknade institutioner i andra länder, lever under knappa ekonomiska omständigheter (Lundström & Sallnäs, 2003; Franzén m.fl., 2008; Bywaters m.fl., 2016; Fong, 2017; Morris m.fl., 2018). Familjer som har kontakt med socialtjänsten framstår i forskningen därför oftast som en homogen grupp med små ekonomiska resurser. I den här artikeln vill vi visa att det trots allt finns familjer med bättre ekonomiska förutsättningar som ges stöd av socialtjänsten. Vidare vill vi belysa de skillnader i ekonomiska och sociala resurser som finns mellan familjer, samt hur de skilda resurserna formar familjernas vardag och påverkar deras relationer med socialtjänsten. Detta görs genom att jämföra fyra mödrars berättelser.

I svensk forskning finns flera aktuella studier där barn och föräldrar intervjuats om hur det är att leva i en ekonomiskt utsatt situation (se Fernqvist m.fl., 2020; Odenbring, 2019). Det finns också äldre studier som jämför barns uppväxtvillkor i familjer med olika ekonomiska resurser (se t.ex. Bjurman, 1981). Sådana studier finns även i en amerikansk kontext. Putnam (2015) liksom Lareau (2011) visar de skillnader som finns mellan hur barn i medelklassen växer upp jämfört med barn i ekonomiskt utsatta grupper. Men studierna handlar inte om familjer som har kontakt med sociala myndigheter. Det framstår därför som en angelägen forskningsuppgift att belysa de skillnader och den ojämlikhet som finns inom den grupp av familjer som har kontakt med socialtjänsten. En sådan genomlysning blir inte minst viktig eftersom skillnaderna, som vi ska visa nedan, också präglar familjernas erfarenheter av mötet med socialtjänsten.

Det övergripande syftet med artikeln är att bidra med kunskap om de skillnader som finns mellan familjer som har kontakt med socialtjänsten. Syftet är vidare att beskriva och analysera hur tillgången till sociala, kulturella och ekonomiska resurser innebär olika förutsättningar för familjerna att hantera sitt vardagsliv och hur resurserna i sin tur påverkar deras relationer med socialtjänsten. De frågor som ställs är dels vilka ekonomiska, sociala och kulturella resurser familjerna har tillgång till, dels hur familjerna ser på det stöd de har fått från socialtjänsten.

För att på ett tydligt sätt belysa skillnaderna mellan familjer som har kontakt med socialtjänsten har vi valt att lyfta fram fyra mödrars berättelser om familjens vardagsliv. Det handlar om mödrar som med anledning av sina barns problem har kontakt med och får insatser från socialtjänsten. Ytterligare en likhet mellan mödrarna är att de alla har ett eller flera barn med diagnosen ADHD. Kontakten med socialtjänsten sker för mödrarna på frivillig basis, även om det inte alltid har varit så för alla av dem. I ekonomiskt hänseende är familjerna däremot olika, två av dem har mycket knappa ekonomiska resurser medan de två andra har det bättre ställt i det avseendet. I mödrarnas berättelser skapas två mycket olika bilder av familjernas vardagsvillkor och situation, som vi senare ska visa.

Tidigare forskning

Det finns som tidigare nämnts en stor mängd forskning som visar att familjer i en ekonomiskt utsatt situation löper betydligt högre risk att komma i kontakt med sociala myndigheter, både i Sverige och i en rad andra länder. En stor del av forskningen inom fältet handlar dock om placeringar av barn och då oftast emot föräldrarnas vilja, vilket gör att den inte är alltigenom tillämpbar på de familjer som behandlas i den här artikeln.

Franzén m.fl. (2008) har studerat placerade barn och vad som kännetecknar deras bakgrund. De konstaterar att förutom socioekonomiska förhållanden är föräldrarnas utbildningsnivå och familjens sammansättning avgörande. Det barn som växer upp i en familj med en ensamstående förälder utan eftergymnasial utbildning och som är beroende av välfärdsstatens transfereringar, som försörjningsstöd, löper betydligt större risk att bli omhändertaget för samhällsvård. Omvänt minskar risken om föräldrarna bor tillsammans, har högre utbildning samt inte har uppburit försörjningsstöd (ibid.). Liknande slutsatser dras även i utländsk forskning från Storbritannien, USA och de nordiska länderna, det vill säga att ekonomisk utsatthet ökar risken för att familjen har kontakt med socialtjänsten och att barnen omhändertas för samhällsvård (se t.ex. Bywaters m.fl., 2016; Fong, 2017; Andersen & Fallesen, 2010; Hiilamo m.fl., 2023).

Delar av denna forskning fokuserar på relationen mellan omsorgssvikt och fattigdom och hur omsorgssvikt i sin tur leder till kontakter med socialtjänsten (Pelton, 2015; Kim & Drake, 2018; Featherstone m.fl., 2017). En anledning till det starka samband som finns mellan omsorgssvikt och fattigdom är enligt forskningen att de ekonomiska omständigheterna skapar en stress som i sin tur tar sig uttryck i bristande omsorg om barnen. En annan förklaring är att det antas finnas en klassbaserad snedvridning i socialtjänstens sätt att se på föräldraskap och bedöma omsorgssvikt, vilken gör att familjer med knappa ekonomiska resurser lättare uppmärksammas (Zilberstein, 2016). Bernard och Greenwood (2019, som intervjuat socialarbetare i Storbritannien, drar slutsatsen att det är svårare för socialarbetare att upptäcka omsorgsbrister i mer välbeställda familjer. Samtidigt konstaterar de att ekonomiskt starka föräldrar också har andra resurser som ger dem möjlighet att göra motstånd och undvika interventioner från socialtjänsten (ibid.)

Under de senaste åren har det tillkommit flera studier av hur familjer hanterar sitt vardagsliv under ekonomiskt knappa förhållanden. I svensk forskning finns som tidigare nämnts studier där barn och föräldrar berättar om hur det är att leva med små ekonomiska resurser. Flera av studierna pekar på det stigma som fattigdom utgör i dagens samhälle och hur detta påverkar barnens skolgång och sociala kontakter samt hur fattigdomen därigenom begränsar deras liv (se Fernqvist m.fl., 2020; Odenbring, 2019). Förutom de begränsningar som ekonomin innebär för familjernas konsumtion

av mat, kläder och fritidsaktiviteter tar Daly och Clarke (2015), som studerat fattiga familjer i Nordirland, också upp att det finns en moralisk dimension i den påtvingade sparsamheten. Det är alltid barnen som kommer i första hand och föräldrarna avstår kläder och mat för egen del för att prioritera barnen och det som behövs för deras skolgång (ibid.).

Fattiga familjers situation blir heller inte lättare av att vi i dag, som Sanfelici (2023) påpekar, lever i ett samhälle där medelklassfamiljen utgör normen, vilket gör att de föräldrar som inte kan leva upp till kraven på att delta på arbetsmarknaden och försörja familjen ställs till svars för sina tillkortakommanden. Bristen på pengar förstås därför som ett individuellt snarare än strukturellt problem och välfärdsstatens insatser koncentreras på att utbilda eller förändra föräldrarna (Sanfelici, 2023; Hennum, 2011; 2012; Webb, 2006). Samtidigt pekar forskningen på att omsorgssvikt liksom påföljande placeringar av barn i många fall skulle kunna undvikas om familjerna ges utökat ekonomiskt stöd (Wildeman & Fallesen, 2017).

Kunskapen om hur ekonomiskt utsatta familjer som har kontakt med sociala myndigheter ser på de insatser de gets och hur de själva förklarar de problem som de erbjuds stöd för är relativt liten (Innes-Turnill, 2023). En studie i israelisk kontext påtalar att föräldrar och professionella ofta har olika uppfattningar om vilket stöd familjen behöver. Medan föräldrarna lyfter fram behovet av ekonomiska resurser erbjuder socialarbetare i stället terapeutiskt stöd (Yona & Nadan, 2021). En annan dimension som lyfts fram i utländsk forskning är att föräldrar som lever i ekonomisk utsatthet känner sig misstänkliggjorda och upplever att deras föräldraskap ifrågasätts av socialtjänsten (Smithson & Gibson, 2017). Fattigdomen i kombination med föräldrarnas upplevelser av sociala myndigheter skapar låga förväntningar på socialtjänstens stöd liksom en ovilja att ta kontakt för att söka hjälp (Russell m.fl., 2008).

Inom socialt arbete finns dock även perspektiv som argumenterar för vad som benämns som ett fattigdomsmedvetet socialt arbete, vilket har visat på goda resultat i praktiken (Saar-Heiman m.fl., 2023). Perspektivet innebär att ta ställning för klienten och att anta att kunskap skapas tillsammans med klienten. Men det innebär också att socialarbetare såväl som forskare måste se klienters berättelser som kunskap, samt att de för att nå sådan kunskap måste tränga in i hur ekonomiskt utsatta familjer lever sitt vardagsliv och hanterar de umbäranden som de ställs inför (Krumer-Nevo, 2016; Saar-Heiman & Gupta, 2020). Den här artikeln har just en sådan inriktning och uppmärksammar familjernas livsvillkor och deras sätt att möta problemen i vardagslivet.

Teoretiska utgångspunkter

Ett sätt att närma sig de skillnader i resurstillgång som finns mellan familjerna i studien är att använda Bourdieus begrepp *habitus* och *kapital* (Bourdieu, 1984; 1985). Även om begreppen är konstruerade för att användas i relation till varandra inom det som Bourdieu kallar ett fält, vill vi här tillämpa dem på ett annat sätt. Med de olika formerna av kapital som analytiska verktyg vill vi frilägga samt förstå konsekvenserna av de skillnader i ekonomiska tillgångar som finns mellan familjerna. Vidare vill vi också belysa skillnader mellan familjernas resurser i termer av *kulturellt kapital*, som utbildning och normer, och *socialt kapital* i form av de fördelar som deras sociala nätverk ger dem. Förutom de tre huvudsakliga kapitalformerna är det symboliska kapitalet viktigt att uppmärksamma. *Symboliskt kapital* beskrivs av Bourdieu som de andra kapitalformerna i representerad form (Bourdieu & Wacquant, 1992). Så blir till exempel en dyr klocka en symbol för ekonomiskt kapital och ett visst sätt att prata en symbol för ett kulturellt kapital, men det symboliska kapitalet kan också uttryckas i termer av status och respekt.

Av Bourdieus kapitalformer är det främst det sociala kapitalet som har uppmärksammats inom socialt arbete. Ett stort socialt kapital i form av både nära och mer avlägsna sociala relationer och ett socialt nätverk av relationer med både dem som är lika och olika en själv har i forskning visat sig vara till nytta för individen både i vardagslivet och vid särskilt påfrestande situationer (Healy & Hampshire, 2002; Hawkins & Maurer, 2012; Webb, 2006). Ett väl utvecklat socialt nätverk utgör inte bara en trygghet genom att tillhandahålla emotionellt stöd, praktisk hjälp eller nyttiga kontakter, utan det antas också bidra till ökad tillit och förtroende för andra (Coleman, 1988). Tilliten blir inte minst viktig att överväga i fråga om familjernas relation till och sätt att se på socialtjänsten och andra välfärdsstatliga institutioner (jfr Nordby, 2011).

Begreppet kulturellt kapital tas inte lika ofta upp inom socialt arbete eller i studier av utsatta grupper. Att betrakta utbildning som ett kulturellt kapital är relativt opöblematiskt, men om vi närmar oss kultur i form av normsystem och handlingssätt är begreppet inte lika enkelt att använda. När kultur används i studier av fattigdom eller utsatta grupper får det ofta en negativ och inte sällan stigmatiserande innebörd, eftersom det ofta får beteckna ett normsystem som avviker från det dominerande. Ett exempel på det är hur Lewis begrepp *fattigdomskultur* (Lewis, 1965) har kommit att användas för att skuldbelägga dem som drabbas av fattigdom (Vinnerljung, 1998). Orsaken till fattigdomen blir därmed normsystemet snarare än de strukturella förhållanden som råder i samhället. Risken att i analysen negligera betydelsen av strukturella förhållanden gäller dock inte endast för begreppet kulturellt kapital, utan också begreppet socialt kapital riskerar att förbise ekonomins betydelse och bidra till att ansvaret för problemen återförs till dem som drabbas (Healy & Hampshire, 2002).

Trots detta vill vi hålla fast vid att teoretiska begrepp som tar hänsyn till normsystem och sociala relationer är viktiga för att förstå olika gruppers skilda levnadsvillkor. Bourdieus kombination av ekonomiskt, socialt och kulturellt kapital blir en styrka för att förstå familjernas situation och erfarenheter, utan att de kulturella skillnaderna överbetonas på bekostnad av de ekonomiska eller vice versa. Mitchell och Campbell (2011) har en liknande utgångspunkt som de kallar *social ekonomi*. För att förstå men också kunna hjälpa utsatta familjer med sammansatta problem måste man enligt dem ta hänsyn till familjernas ekonomiska, kulturella och sociala resurser. Det sociala arbetet måste, enligt Mitchell och Campbell, utgå ifrån en förståelse för familjerna som grundas i de strukturella villkor familjen lever under (ibid.).

Metod

Den studie som artikeln bygger på är en del av ett större forskningsprojekt kallat *Familjer i socialtjänsten*, som har bedrivits inom FoU Centrum för vård, omsorg och socialt arbete i Östergötland (Davidson & Bredmar, 2012; Bredmar m.fl., 2014). Materialet är hämtat från en delstudie där livsloppsintervjuer genomfördes med föräldrar i 30 familjer som fick insatser från socialtjänsten. Familjerna valdes ut genom en tidigare delstudie där föräldrar i 202 familjer intervjuades, och de problem som fanns i familjerna skattades utifrån ett belastningsindex med avseende på de behov familjerna hade och de insatser de gavs från socialtjänsten (Bredmar m.fl., 2014). Belastningsindex beräknades utifrån frågor om barnets/ ungdomens livssituation, barnets psykosociala situation respektive föräldrarnas livssituation och stressfaktorer hos föräldrarna. I urvalet till den här delstudien ingår de 30 familjer där barnet och även föräldrarna hade den högsta belastningen enligt detta index. Vad gäller familjernas ekonomiska situation kunde de delas in i två grupper. Till den ena gruppen hörde 23 familjer med små ekonomiska resurser, flera av de här föräldrarna saknade förvärvsarbete och levde ensamma med sina barn. Föräldrarna i denna grupp hade också egna problem som missbruk och psykisk eller fysisk ohälsa. I den andra gruppen, som bestod av sju familjer, levde mödrarna tillsammans med barnets far eller en annan partner, de vuxna förvärvsarbetade och hade en relativt god ekonomi. I de familjerna var socialtjänstens stöd endast kopplat till barnet eller barnen (ibid.).

Intervjuerna eller de så kallade livsloppsintervjuerna varade i en till två timmar och det transkriberade intervjumaterialet omfattar cirka 1 000 sidor text. Intervjuerna genomfördes utifrån följande teman: föräldrarnas uppväxt, skolgång, arbete, socialt nätverk och kontakter med socialtjänsten. Intervjuerna genomfördes av medforskande socialarbetare i projektet efter att de fått utbildning i intervjuteknik. Valet att genomföra livsloppsintervjuer med föräldrarna och att be dem berätta om sina levnadsvillkor utifrån olika teman bottnade i tankarna om betydelsen av att låta föräldrarna

själva fritt få berätta om sin livssituation. Genom att låta intervjupersoner berätta om olika händelser, själva fritt få koppla samman dem och sätta dem i en kontext så finns, som Riessman (1997) skriver, mer kunskap att hämta än vid traditionella intervjuundersökningar.

Analysen av materialet utfördes induktivt genom en form av tematisk analys (Braun & Clarke, 2006; 2022). Återkommande läsningar, kodning och tolkningar av transkriptionerna resulterade i två centrala teman som växte fram ur analysen av materialet under arbetets gång. Det ena temat handlade om intervjupersonernas erfarenheter av socialtjänsten. Det andra handlade om familjernas livssituation och hur deras tillvaro har kommit att gestalta sig. Den fullständiga och aggregerade analysen har tidigare presenterats i Bredmar m.fl. (2014).

I den här artikeln koncentreras analysen som tidigare nämnts på fyra mödrars berättelser. Det görs dels för att tydligare kunna lyfta fram de skillnader som finns mellan familjernas livssituationer och relationer till socialtjänsten, dels för att kunna ge en djupare förståelse för familjernas situation genom mer fylliga beskrivningar och citat ur mödrarnas berättelser. De fyra mödrarna har valts genom ett syftesstyrt urval för att få ett så kontrasterande material som möjligt (Patton, 2002). Det viktigaste urvalskriteriet har således varit att de har olika ekonomiska resurser, men vi har också tagit hänsyn till att deras berättelser är informationsrika i relation till studiens centrala teman. Att det fanns barn med ADHD-diagnoser i alla familjerna var inte ett urvalskriterium. Men samtidigt gör detta att familjernas relationer till socialtjänsten blir mer jämförbara eftersom det stöd som ges till barnen bottnar i likartade problem.

Analysen av de fyra mödrarnas berättelser har genomförts deduktivt med utgångspunkt från Bourdieus former av kapital. Den har således koncentrerats på ämnen som ekonomi, utbildning, arbete och sociala nätverk, men vi har också särskilt uppmärksammat mödrarnas förhållande till socialtjänsten.

Mödrarna har här fått fingerade namn och kallas Maria, Moa, Karin och Katarina.

De fyra mödrarnas berättelser

Nedan redovisas mödrarnas berättelser som enskilda fall. De teman som lyfts fram utifrån berättelserna är ekonomi, utbildning, socialt stöd samt kontakter med socialtjänsten och andra samhällsinstitutioner. Maria och Moa får här representera föräldrarna i den grupp familjer som har väldigt små ekonomiska resurser, medan Karin och Katarina representerar den grupp av familjer som har större ekonomiska resurser.

Maria och Moa

Maria

Maria är i 45-årsåldern och är ensamstående med tre hemmavarande barn, varav två barn har diagnosen ADHD. Maria har gått ut grundskolan och har en kortare påbyggnadsutbildning. Hon har tidigare arbetat på en lägre befattning inom hälso- och sjukvårdssektorn, men var under några år sjukskriven för fysisk och psykisk ohälsa. Maria lever sedan mer än 12 år tillbaka på försörjningsstöd och tillhör den grupp föräldrar i studien som har lägst inkomst. Maria och hennes tre hemmavarande barn bor i lägenhet, en hyresrätt. Marias berättelse om familjens ekonomiska situation ges här stort utrymme, eftersom hon ingående beskriver vad det innebär att som hon säger vara "fattig".

För det är väl det som är, just med ekonomin så blir det så begränsat. Man har inte råd, man sitter i sin lägenhet, vilket blir följderna av att du får ju nästan ångest när du sitter inom fyra väggar. Du har inte råd att gå ner och handla som, för att få den här sociala biten. Det är inte så roligt att bara gå ut och gå, hela tiden. För då frågar ju ungarna, kan vi inte köpa en glass, kan vi inte göra det? Såna här saker, så till slut vill inte de följa med på promenaderna. Sen kan man inte ut på cykeltur för man har inte cyklar till allihop.

Maria beskriver i citatet att hon inte har råd att gå och handla eller att göra utflykter med barnen eftersom hon inte har ekonomiska möjligheter att köpa cyklar till alla tre. I Marias berättelse framgår att en knaper ekonomi också begränsar det sociala livet och följderna blir att hon vistas mycket i hemmet: "man sitter i sin lägenhet". Hon beskriver sin tillvaro som ett "tråkigt liv". Maria berättar också att maten hon har råd att laga till familjen är vad hon kallar "fattigmansmat".

För jag menar man kan inte säga det, jaha, vi slutar äta en vecka så kan vi åka till [Djurpark]. [...] Det går ju inte. [...] Och det är ju så himla precis med pengarna. Det är ju det. Det är ju liksom, du överlever med då fattigmansmat, makaroner och korv i stort sett varje dag.

Som framgår i citatet menar Maria att hon och barnen skulle behöva avstå från att äta mat en hel vecka för att hon skulle kunna ha råd att ta med barnen på utflykt och besöka en djurpark.

Maria har haft många kontakter med socialtjänsten under åren. De har förutom ekonomiskt bistånd bestått med stöd till både henne själv och barnen. Kontakterna och alla mötena har nästan varit som ett heltidsjobb, säger Maria. Däremot har hon aldrig känt sig illa behandlad av socialtjänsten och tycker nu att hon har en bra handläggare. Men samtidigt säger Maria att "man [känner] sig nog rätt nertryckt när man är på socialen". Uttalandet faller i samband med att Maria pratar om ekonomiskt bistånd, men känslan av att vara nertryckt tycks kunna generaliseras till kontakter med socialtjänsten överhuvudtaget.

Det som Maria framför allt är kritisk mot är att försörjningsstödet är så lågt och att hon inte får några extra pengar till dotterns särskilda behov. Maria berättar vidare att familjen bara har varit på semester en enda gång på tio år och uttrycker att hon borde få extra pengar för semester med barnen. Hon säger: "Men just det här med semester, då tar barnen stryk av dålig ekonomi. För det gör de. Det sätter djupa spår i dem." Maria berättar att ena dottern var nervös för att börja skolan på höstterminen, eftersom hon inte "gjort något speciellt" under sommaren. I skolan får barnen berätta vad de gjort under skollovet. Klasskamraterna berättar om husvagnssemestrar och utlandsresor, medan Marias dotter skämdes för att familjen inte har haft råd att göra någon resa överhuvudtaget. Då uppmanade Maria dottern att ljuga och säga att de hade varit på semester hos släktingar i en annan del av landet.

Maria har tillgång till sociala nätverk såväl med några släktingar som med en del vänner. Maria och en släkting som har barn i liknande åldrar som Marias träffas ibland hemma hos varandra, och då följer också barnen med. Denna kontakt men också andra kontakter beskriver Maria i positiva ordalag. Det framgår dock i Marias berättelse att hennes sociala nätverk inte ger henne avlastning med barnen, det vill säga att de skulle stödja Maria genom att ibland ta hand om hennes barn. Den avlastning Maria har till barnen är via socialtjänsten i form av kontaktperson och aktivitetsdag en dag i månaden.

Maria återkommer flera gånger under intervjun till att hon fått klara allt själv kring barnen och hushållet och hon påpekar att hon inte har någon att vända sig till för att få hjälp. Hon har också varit ensam när det gäller kontakter med skolan såväl som olika myndigheter och verksamheter, inte minst när ett par av barnen genomgick neuropsykiatriska utredningar. Hon berättar också att hon själv får ansvara för alla vardagssysslor som att handla, tvätta, städa och laga mat. Maria säger: "Man har ofta känt sig värdelös som mamma fast man har jobbat häcken av sig ensam med alla barnen."

Flera gånger under intervjun återkommer Maria till hur hon försöker hantera

vardagen och den knappa ekonomin. Förutom att hon uppmanar barnen att ljuga i skolan för att slippa skämmas, berättar hon om hur hon själv alltid köper de billigaste kläderna på rea och hur hon sedan sitter och lagar dem flera gånger, tills de inte längre är möjliga att laga. Känslan av att vara värdelös, som Maria säger sig uppleva, förstärks också av att hon måste hantera barnens önskingar och känna att hon inte kan leva upp till barnens krav på "en normal familj". Ett normalt familjeliv verkar enligt barnen och Maria inte innefatta att man är beroende av socialtjänsten, eftersom Maria säger:

Jag tänkte, det är ju inte roligt att höra barnen säga, kan vi åka utomlands, kan inte vi göra det? [...] Och sen får man höra, som en normal familj. För man är inte normal när man går på socialen.

Moa

Moa är i 35-årsåldern och lever ensam med sin dotter. Dottern har diagnosen ADHD. Moa har gått ut grundskolan och har därefter haft tillfälliga anställningar inom servicesektorn. Hon är nu arbetslös och har med kortare avbrott levt på försörjningsstöd under de senaste tio åren. Moa tillhör, precis som Maria, den lägsta inkomstgruppen. Moa och dottern bor i lägenhet, en hyresrätt. Moa berättar om familjens ekonomiska situation:

En annan ska typ klara sig på tio med en hyra på fem. Alltså jag tror inte dom har ens någon gång suttit i våran sits, hur det faktiskt är, och försökt vrida och vända på varenda krona. Och visst, dom säger att det är en engångsgrej, att man bara ska gå där för stunden. Men säg dom som hamnar där och inte kommer ut på grund av att man hittar inte rätt jobb, som jag i mitt fall. Jag har inte hittat rätt jobb. Det är inte säkert att jag kommer hitta ett jobb, jag har ju kommit upp i den åldern att det inte är attraktivt för dom på arbetsmarknaden att ta till mig snart, känner jag. [...] På något sätt önskar jag att jag skulle få genomgå åtminstone en månad som vi får genomgå. Alltså regeringen borde släppa till mer pengar till dom som sitter som vi. Alltså en tusenlapp mer, ehh, jag vet att mitt alltihopa är på typ sammanlagt 11, då ska man klara sig på det. Då har man TV. TV-licensen betalar inte socialen.

Moa berättar vidare att hon inte har råd att betala "allt som går åt varje månad, det går inte". Hon beskriver i citatet hur hon får "vrida och vända" på varenda krona. Som också framgår i citatet vill Moa gärna ha ett arbete för att kunna försörja sig och dottern, men hon är orolig för att hon på grund av sin ålder inte längre är attraktiv på arbetsmarknaden.

I Moas berättelse framkommer också att hon och dottern tillbringar mycket tid

tillsammans i hemmet och att det inte finns ekonomiskt utrymme till utflykter, nöjen eller semesterresor. Moa vill gärna upprätthålla kontakten med sina släktingar. Även om släktingarna inte träffas så ofta så kan Moa hålla kontakt via sociala medier. Det framkommer också i Moas berättelse att hon tidigare hade ett viktigt socialt nätverk i föräldrarna, och då särskilt i fadern som ofta tog hand om sitt barnbarn. Det innebar att Moa fick avlastning då dottern ibland sov över hos sina morföräldrar på helgerna. Sedan fadern avled för några år sedan har denna möjlighet till avlastning upphört. Det stöd och den avlastning Moa har är i dag via BUP och via behandlingsverksamhet.

Moa beskriver att kontakten med hennes handläggare på socialförvaltningen fungerar bra eftersom handläggaren är ”snäll”, som hon säger. Hon är dock starkt kritisk till socialförvaltningens handläggning av försörjningsstöd. Moa tycker att försörjningsstödet är alltför begränsat och att handläggningen är för styrd av regelverket. Hon hade behövt extra pengar till dottern, som har särskilda behov, och hon anser att hon inte har fått den hjälp som hon behöver. I tidigare kontakter med socialförvaltningen, men också med barnomsorgen, har Moa ibland känt sig ifrågasatt och miss-tänkliggjord. Tilläggas kan att Moas kontakter med socialtjänsten inte alltid har varit frivilliga.

Karin och Katarina

Karin

Karin är i 45-årsåldern, är sammanboende med barnens far och har två hemmavarande barn och ett som befinner sig på behandlingshem. Alla tre barnen har neuropsykiatriska diagnoser varav två har diagnosen ADHD. Karin och hennes man har båda högskoleutbildning och båda har arbeten som motsvarar deras utbildningsnivå. Karin och hennes familj bor i villa. Familjen tillhör den högsta inkomstgruppen i studien.

I Karins berättelse framstår aldrig ekonomiska resurser som ett problem utan det är snarare två av barnens utagerande och aggressiva beteende som har skapat problem i familjen. Karin berättar att familjen tidigare bodde i lägenhet i några olika städer, men att de sedan ett antal år tillbaka blev stationära i en stad och då hade ekonomiska möjligheter att ”flytta till ett hus”. Villan är i ett lugnt och trivsamt bostadsområde, och Karin beskriver att de umgås med grannarna som har ”barn i mina barns ålder”.

Karin berättar att familjen har täta kontakter med släktingar och att detta sociala nätverk är mycket betydelsefullt för familjen. Särskilt morföräldrarna till barnen samt hennes syster och svåger har stöttat och avlastat familjen genom att ta hand om barnen. Systemen och svågern har också tagit med barnen på resor. Karin berättar:

Min mamma har varit en klippa. Hon har varit absolut den största klippan man kan tänka sig. Hon är lugn, hon är trygg, positiv människa. [...] Ja, hon har alltid varit ett stöd. [...] Min syster och sväger har ju tagit sig an mina barn väldigt mycket. Hon har hjälpt och stöttat mig mycket. Så de har ofta tagit [äldre barn], har kommit dit, varit där. Eller [yngre barn] varit där, [de har] tagit med dem [alla tre barnen] på resor och så vidare. [...] Vi har haft väldig stöttning från min familj i alla fall, jättemycket stöttning.

I Karins berättelse framkommer också hur släkten, och de möjligheter till avlastning som denna ger, har gjort det möjligt för familjen att hantera tre barn med diagnoser. Ibland kan ett av de yngre barnen tillbringa helgen hos hennes syster eller hennes föräldrar. Om alla tre skulle vara hemma samtidigt skulle det aldrig fungera, menar Karin.

Karin berättar också att hennes arbetskamrater har varit förstående och gett emotionellt stöd under den tid som vardagen med barnen var påfrestande och turbulent. Detta har varit betydelsefullt och Karin ser nu fram emot att kunna gå tillbaka till arbetet efter att ha varit sjukskriven.

Det har dock inte varit någon lätt resa för att få stöd till barnen. Karin har fått kämpa och göra sin röst hörd för att få hjälp och stöd till barnen. Exempelvis berättar hon att hon "röt i" för att få hjälp, och att hon varit i kontakt med personal "högre upp" inom både skola och socialförvaltning för att få de insatser hon ansåg att barnen behövde. Till slut fick familjen den hjälp som Karin menar behövts och nu har alla barnen fått särskilda insatser genom skolan och socialtjänsten.

Katarina

Katarina är cirka 40 år, har två barn som i tidig ålder fick diagnosen ADHD och är sammanboende med barnens pappa. Katarina har examen från gymnasieskolan. Hon och maken yrkesarbetar, en av dem inom servicesektorn och den andra på en lägre befattning inom hälso- och sjukvårdssektorn. Katarina och hennes familj ingår i den högsta inkomstgruppen i studien. Katarina och familjen bor i en lägenhet med trädgård.

I Katarinas berättelse framkommer inte några bekymmer för familjens ekonomiska situation, utan snarare handlar samtalet mycket om barnen. Familjens ekonomi fungerar, vilket kanske särskilt tydligt framkommer i följande exempel:

Nej [husdjuren] får vara hemma, då har vi grannar, vi har perfekta grannar. Men det är också en grej med familjen, vi har ju jättebra kontakt med min mans familj, vi åker på semester med dom varenda sommar, dom har husvagnar och vi brukar hyra stuga. Men nu har vi ju husvagnar allihop och vi är borta en vecka alla ungar och alla vuxna och allting. Det är jätte jättekul.

Katarina berättar att familjen varje sommar åker tillsammans med mannens släktingar på semester. Släktingarna har sedan länge husvagnar medan Katarina och hennes familj brukade hyra en stuga i närheten av campingplatsen. Familjen köpte sedan en husvagn när de ansåg att det var mer praktiskt att ha tillgång till detta, och det innebär som Katarina säger att "nu har vi ju husvagnar allihopa". Det som Katarina också förmedlar i ovanstående citat är att familjen hade ekonomiska möjligheter att köpa en husvagn när de hade behov av en sådan.

Katarina och hennes man har också ekonomiska möjligheter att låta barnen delta i organiserade fritidsaktiviteter två gånger per vecka. Föräldrarna turas om att skjutsa barnen i familjens bil till dessa aktiviteter, vilka kräver såväl deltagaravgift som viss utrustning för att kunna delta.

Katarina beskriver att hon har mycket bra kontakt med sina föräldrar och sina syskon. Syskonen träffas ofta. Familjens sociala nätverk innebär också att hon och hennes man får avlastning när det gäller barnen, eftersom barnen och framför allt ett av dem ofta besöker sina morföräldrar. Katarina säger att hennes mor har varit en väldig "stöttepelare", inte minst under den tid som barnen genomgick neuropsykiatriska utredningar. Avlastningen innebär att Katarina och hennes man får tid till återhämtning och kan göra restaurangbesök eller besöka ett museum. Katarina berättar också att när de har möjlighet gör de utflykter med barnen på helgerna och att de inför nästa år planerar en utlandsresa med barnen när "de har blivit lite större". Katarina säger att familjen har "våldigt mycket avlastning" när det gäller barnen. Hon är också mycket nöjd med kontakterna med socialtjänsten och anser att de har fått "våldigt mycket hjälp från socialförvaltningen". Det ena barnet har kontaktfamilj en gång i månaden, och det andra barnet deltar i gruppaktiviteter för barn med ADHD en heldag i månaden. Arbetet och arbetskamraterna är också värdefulla för Katarina, som säger:

Jag har ju underbara arbetskamrater, dom har stöttat mig hela tiden. Där har jag kunnat vara som en öppen bok. Dom har bara tittat på mig och kunnat se vilken dag jag har, så det är skönt.

Precis som för Karin blir Katarinas arbetskamrater ett stort stöd för henne, värre är det för Maria och Moa som saknar arbete. Avsaknaden av arbete och därigenom också av de sociala kontakter som ett arbete ger är bara en av skillnaderna i det vardagsliv som mödrarna berättar om. En annan betydelsefull skillnad är förstås att Moa och Maria är ensamstående medan Karin och Katarina inte är det.

I följande avsnitt kommer vi att titta närmare på skillnaderna i familjernas livssituation såsom den framställs av mödrarna och diskutera dessa skillnader med hjälp av Bourdieus olika former av kapital (Bourdieu, 1984; 1985).

Diskussion

Vid en jämförelse av Marias och Moas berättelser om sin livssituation med Karins och Katarinas berättelser är det lätt att se de skilda villkor som de lever under. Det som framstår som särskilt slående är förstås de ekonomiska skillnaderna. I diskussionen kommer vi att uppmärksamma hur deras skilda ekonomiska resurser påverkar föräldrarnas möjligheter att tillfredsställa barnens behov av kläder och fritidsaktiviteter, men också föräldrarnas egna liv och deras sätt att förhålla sig till socialtjänsten.

För Maria och Moa som lever på ekonomiskt bistånd finns inga pengar till något annat än det mest nödvändiga och ibland inte ens till det. De måste vända och vrida på varenda krona. Hos dem finns inga pengar till semesterresor och fritidsaktiviteter eller en matsedel som består av något annat än "fattigmansmat". De beskriver båda ett liv som i hög grad begränsas av deras knappa ekonomiska resurser och ett liv som därför också till stor del levs inom hemmets fyra väggar (jfr Daly & Kelly, 2015). När man inte ens kan köpa en glass åt barnen blir det som Maria beskriver det ett tråkigt liv, ett liv som hela tiden begränsas av bristen på pengar. Den ekonomiska utsattheten i dessa familjer påverkar dessutom både barnens och mödrarnas sociala liv. En sommar instängd i en lägenhet utgör inget symboliskt kapital (Bourdieu, 1984) när barnen återsamlas i skolan efter lovet. Det är till och med något som man skäms över och som gör barnen nervösa inför skolstarten (jfr Fernqvist m.fl., 2020).

Moas och Marias berättelser om knappa ekonomiska villkor och det lilla sociala umgänge som familjerna har står i skarp kontrast till de berättelser som ges av Karin och Katarina. Katarina berättar om hyrstugor och inköp av husvagn för återkommande semestrar med släkten samt om utflykter och restaurangbesök. För både Karin och Katarina är släkten en källa till socialt kapital i form av stöd och vuxenkontakt. Minst lika viktigt är att kontakten med släktingarna innebär att föräldrarna får avlastning med barnen och på så sätt också tid till egen återhämtning. Även arbetskamraterna utgör ett socialt kapital genom att erbjuda emotionellt stöd och förståelse i svåra situationer. Arbetskamraterna, släkten och även grannarna blir ett socialt nätverk som ställer upp för familjerna och underlättar deras vardag, även om det ibland bara handlar om något så enkelt som att ta hand om familjens husdjur under en semesterresa. Karin och Katarina har också den fördelen att hushållet består av ytterligare en vuxen och att de inte är ensamma om ansvaret för barnen.

I de fyra familjerna finns som tidigare nämnts en gemensam nämnare, förutom att de har kontakt med socialtjänsten, nämligen att det i familjen finns ett eller flera barn som getts diagnosen ADHD. För Karin och Katarina utgör dessa barns behov av särskilt stöd den enda anledningen till familjens kontakter med socialtjänsten. Moas och Marias kontakter med socialtjänsten sker på andra villkor, eftersom de även brottas med egna problem såsom Marias ohälsa. Båda är också arbetslösa och lever sedan flera år tillbaka på försörjningsstöd. Maria kan inte arbeta på grund av ohälsa och Moa

synes ha gett upp hoppet om att kunna få något arbete. Maria och Moa och deras familjer framstår i detta som dubbelt utsatta, de brottas med betydligt fler och mer sammansatta problem samtidigt som de har avsevärt mindre resurser för att möta och hantera problemen. Båda mödrarna berättar om hur de ensamma måste ta hand om barnens problem samtidigt som de måste kämpa för att få en begränsad ekonomi att räcka till det allra nödvändigaste. Vardagen blir en ständig kamp för att skapa en så dräglig tillvaro som möjligt för barnen, och trots att hon hela tiden kämpar känner sig Maria ibland som en "värdelös mamma".

Dessutom måste Moa och Maria hantera alla dessa problem och den stress de utlöser utan något emotionellt stöd från arbetskamrater eller släktingar, och utan släkt eller vänner som barnen kan tillbringa en helg hos så att de kan få någon egen tid. Den enda avlastning de har är den de får genom socialtjänsten eller andra välfärdsinstitutioner och de enda vuxna som kan ge dem stöd är kanske de socialsekreterare som har hand om deras ärenden.

I mödrarnas förhållande till socialtjänsten finner vi en ytterligare skillnad mellan familjerna. Karin och Katarina har själva tagit kontakt med socialtjänsten för att få hjälp med att hantera barnens problem. Och fastän Karin fick ryta till och ta kontakt högre upp i organisationerna inom skola och socialförvaltning så fick hon till slut den hjälp och det stöd som hon anser att barnen och familjen behöver. Även Katarina är nöjd med det stöd och den hjälp som socialtjänsten har gett familjen.

Med Maria och Moa är det på ett helt annat sätt. Framförallt är de missnöjda med storleken på det ekonomiska bistånd som familjen ges, men det är inte bara det. Moa tror inte att socialtjänsten förstår hur det är att vara i hennes sits, och hon har känt sig både ifrågasatt och misstänkliggjord i möten med socialtjänsten. Ingen av dem menar heller att de har fått den hjälp som familjen behöver. I intervjuerna går det inte att utläsa om det stöd som Moa och Maria får till barnen genom socialtjänsten, såsom kontaktfamilj och aktiviteter, är mindre än det stöd som ges till Karins och Katarinas familjer. Men samtidigt har ju Moa och Maria så mycket större behov eftersom de saknar stöttning av sitt sociala nätverk. Precis som Mitchell och Campbell (2011) konstaterar synes det här som om det sociala arbetet inte kan hjälpa eller möta behoven hos de familjer som har de största behoven.

En anledning till de skillnader som finns i relationen till socialtjänsten kan vara att Karin och Katarina har haft lättare att ta kontakt med samhällets institutioner och att föra sin talan och till och med ryta till för att få det stöd som de anser att familjen behöver (jfr Bernard & Greenwood, 2019). I kraft av det kulturella kapital som de har i form av utbildning och deltagande i arbetslivet kan de ställa krav på det stöd som ges till familjen och till de barn som har särskilda behov (jfr Garrett, 2013). Moa och Maria berättar inget om att de har ställt krav på socialtjänsten eller andra samhällsinstitutioner och kunnat få igenom sin vilja. Även om båda uttrycker sig positivt om

socialtjänstens handläggare har de ibland känt sig missförstådda och som att socialtjänsten ställer krav på dem i stället för tvärtom. Deras upplevelser stämmer på så sätt överens med det som refereras i tidigare forskning kring klienters erfarenheter (Smithson & Gibson, 2017; Russell m.fl., 2008).

Vi får heller inte glömma bort att Karins och Katarinas liv i högre utsträckning än Moas och Marias överensstämmer med det som Hennum (2011; 2012) betecknar som medelklassens och vars normer, enligt flera forskare, ligger till grund för socialtjänstens bedömningar av och krav på föräldraskap (Hennum, 2011; Garrett, 2013; Sanfelici, 2023). Moas och Marias situation överensstämmer däremot i hög grad med den som är vanlig i familjer som har kontakt med sociala myndigheter. De är ensamstående, de saknar gymnasieutbildning och arbete och de lever på försörjningsstöd (jfr Franzén m.fl., 2008). Således har de därigenom också svårare att leva upp till medelklassens normer för familjeliv och försörjning.

Den fråga som inställer sig är förstås om det också innebär att Maria och Moa skulle ha ett annat normsystem än Karin och Katarina. Det finns emellertid inget i Moas och Marias berättelser som tyder på att de har andra normer och ideal avseende föräldraskap och familjeliv. Moa önskar att hon kunde få ett arbete och slapp leva på försörjningsstöd. Maria är bara alltför medveten om vad som är eftersträvansvärt och vad som kännetecknar det hon kallar en "normal familj" samt hur bristen på pengar och beroendet av ekonomiskt bistånd drabbar barnen. Vi menar därför att det inte är normerna som är annorlunda utan möjligheterna att leva upp till dem och att ge barnen det familjeliv som de önskar (jfr Bredmar m.fl., 2014). Det kulturella kapital som skiljer familjerna åt handlar således mer om utbildning och arbetslivsdeltagande än om normer.

Slutord

Vi har ovan visat på de skillnader som finns mellan de ekonomiskt utsatta familjerna och de familjer som har det bättre ställt ekonomiskt, och vi har visat hur tillgången till ekonomiskt, kulturellt och socialt kapital påverkar familjernas vardagsliv, deras behov av stöd samt deras relationer med socialtjänsten och andra välfärdsstatliga institutioner. Bland dessa skillnader är det kanske just hur mödrarna berättar om sina relationer med socialtjänsten som är det viktigaste att lyfta fram. Mödrarna i de två familjer som inte har några ekonomiska problem och som har ett starkt socialt kapital i form av både avlastning och emotionellt stöd är de som är mest nöjda med socialtjänstens insatser och som upplever att de har kunnat göra sina röster hörda. De två mödrar som inte har något av detta anser att socialtjänstens stöd inte alls motsvarar de behov familjen har. De ensamstående mödrarna Moa och Maria som saknar både ekonomiskt och socialt kapital och som dessutom brottas med mer sammansatta

problem, saknar inte bara det stöd de anser sig behöva utan de har också upplevt att socialtjänsten inte förstår deras situation.

Det som Moa och Maria är mest kritiska till är det ekonomiska biståndets storlek, och de säger sig båda behöva mer pengar. Det är också behovet av pengar som gör deras situation komplicerad, eftersom fattigdom ses som ett strukturellt problem som det sociala arbetet inte kan lösa (Morris m.fl., 2018). Men det går inte att komma ifrån att det är just behovet av mer pengar som socialtjänsten inte har uppfyllt och som gör att de inte känner sig sedda.

Det finns som tidigare nämnts flera utländska studier som vittnar om att klienter som lever i fattigdom inte känner sig sedda eller behandlade med värdighet och respekt (Sanfelici, 2023; Krumer-Nevo, 2016; Smithson & Gibson, 2017). Det är här som det tidigare nämnda fattigdomsmedvetna perspektivet inom socialt arbete kan göra skillnad. En del i ett sådant perspektiv är att inom både forskningen och i det sociala arbetets praktik fästa uppmärksamhet på hur enskilda familjer löser vardagslivets alla problem trots otillräckliga ekonomiska resurser (Krumer-Nevo, 2016; Saar-Heiman & Gupta, 2020). Även om de flesta socialsekreterare, såsom Moa framställer det, inte har varit i hennes situation, gäller det för socialarbetaren att försöka förstå den kamp familjerna utkämpar för att få pengarna att räcka till. Men det räcker inte med det. Det sociala arbetet måste också förstå de psykologiska konsekvenserna, i form av skam och stigmatisering, som fattigdomen innebär för klienten. Krumer-Nevo (2016) beskriver de psykologiska konsekvenserna som en avsaknad av symboliskt kapital, vilken drabbar ekonomiskt utsatta i de flesta sociala kontakter. Det handlar om skammen som får barnen att bäva för att behöva berätta hur de tillbringat sommaren när skolan börjar på hösten och det handlar om den brist på respekt som fattiga föräldrar möter i kontakt med socialtjänsten och andra samhällseliga institutioner. Enligt Krumer-Nevo är det också bristen på symboliskt kapital som avhåller ekonomiskt utsatta från att göra sina röster hörda och kräva det stöd som de behöver (ibid.).

Skillnaderna i villkor mellan familjerna ovan handlar således inte bara om ekonomiska resurser och sociala nätverk, de handlar lika mycket om fattigdomens symboliska konsekvenser. Det handlar om status, om hur man bedöms av andra och hur man ser på vad man har rätt att kräva för sig själv och sina barn. För de ekonomiskt starkare familjerna handlar det om det symboliska kapital som kan mobiliseras i relationer med socialtjänsten och andra välfärdsinstitutioner och som gör det möjligt för dem att få det stöd som de anser att familjen behöver. För de ekonomiskt utsatta familjerna utgör fattigdomen och behovet av ekonomiskt bistånd snarare ett negativt symboliskt kapital som gör att de känner sig nedtryckta i kontakten med socialtjänsten. För som Maria säger, det är ju ”inte normalt” att behöva gå till socialen.

Referenser

- Andersen, S.H. & Fallesen, P. (2010) A question of class: on the heterogeneous relationship between background characteristics and a child's placement risk. *Children and Youth Services Review*, 32: 783–789. doi:10.1016/j.childyouth.2009.10.003.
- Bernard, C. & Greenwood, T. (2019) Recognizing and addressing child neglect in affluent families. *Child & Family Social Work*, 24: 340–347. doi:10.1111/cfs.12619.
- Bjurman, E-L. (1981) *Barn och barn: om barns olika vardag*. Lund: Liber Läromedel.
- Bourdieu, P. (1984) *Distinction: a social critique of the judgement of taste*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Bourdieu, P. (1985) Social space and the genesis of groups. *Theory and Society*, 14: 723–744.
- Bourdieu, P. & Wacquant, L. (1992) *An invitation to reflexive sociology*. Cambridge: Polity Press.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006) Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3: 77–101. [https://doi.org/10.1080/26895269.2022.2129597].
- Braun, V. & Clarke, V. (2022) Toward good practice in thematic analysis: avoiding common problems and be(com)ing a *knowing* researcher. *International Journal of Transgender Health*, 24(1): 1–6. [https://doi.org/10.1080/26895269.2022.2129597].
- Bredmar, M., Davidson, B., Leinhard, H. & Petersson, G. (2014) *Pengarna, barnen och livet: en studie av familjer med sammansatta problem och deras möte med socialtjänsten*. FoU-rapport 76:2014. Linköping: FoU Centrum för vård, omsorg och socialt arbete.
- Bywaters, P., Brady, G., Sparks, T. & Bos, E. (2016) Inequalities in child welfare intervention rates: the intersection of deprivation and identity. *Child & Family Social Work*, 21: 452–463. doi:10.1111/cfs.12161.
- Coleman, J.S. (1988) Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94: 95–120.
- Daly, M. & Kelly, G. (2015) *Families and poverty: everyday life on a low income*. Bristol: Polity Press.
- Davidson, B. & Bredmar, M. (red.) (2012) *Familjer i socialtjänsten: levnadsvillkor, livssituation och erfarenhet av socialtjänst*. FoU-rapport 68:2012. Linköping: FoU Centrum för vård, omsorg och socialt arbete.
- Featherstone, B., Morris, K., Daniel, B. & Bywaters, P. m.fl. (2017) Poverty, inequality, child abuse and neglect: changing the conversation across the UK in child protection? *Children and Youth Service Review*, 97: 127–133. doi:10.1016/j.childyouth.2017.06.009.
- Fernqvist, S., Flinkfeldt, M., Näsman, E. & Ponton von Gerber, C. (2020) *Barnfattigdom: barnfamiljer och professionellas perspektiv*. Lund: Gleerups.
- Fong, K. (2017) Child welfare involvement and contexts of poverty: the role of parental adversities, social networks and social services. *Children and Youth Services Review*, 72:5–23. doi:10.1016/j.childyouth.2016.10.011
- Franzén, E., Vinnerljung, B. & Hjern, A. (2008) The epidemiology of out-of-home care for children and youth: a national cohort study. *British Journal of Social Work*, 38: 1043–1059. doi:10.1093/bjsw/bcl380.
- Garrett, P.M. (2013) *Social work and social theory: making connections*. Bristol: Polity Press.
- Hawkins, R.L. & Maurer, K. (2012) Unravelling social capital: disentangling a concept for social work. *British Journal of Social Work*, 42(2): 353–370. doi.org/10.1093/bjsw/bcr056.
- Healy, K. & Hampshire, A. (2002) Social capital: A useful concept for social work? *Australian social work*, 55 (3): 227–238. doi:10.1080/03124070208410978

- Hennum, N. (2011) Controlling children's lives: covert messages in child protection service. *Child and Family Social Work*, 16: 336–344. doi:10.1111/j.1365-2206.2010.00744.x
- Hennum, N.M.J. (2012) Children's confidences, parents' confessions: child welfare dialogues as technologies of control. *Qualitative Social Work*, 11(5): 535–549. doi:10.1177/1473325011408175.
- Hiilamo, A., Keski-Säntti, M., Niemelä, M. & Ristikari, T. (2023) The increasing association between child poverty and children in out-of-home care: an ecological longitudinal analysis of Finnish municipalities in the period 1992–2021. *Child Abuse & Neglect*, 145. doi:10.1016/j.chiabu.2023.106395.
- Innes-Turnill, D. (2023) Child abuse, the narratives of parents living in poverty: a critical analysis of parental and professional explanations of why a child was harmed. *Journal of Social Work Practice*, 37(2): 183–197. doi:10.1080/02650533.2023.2199195.
- Kim, H., Drake, B. & Jonson-Ried, M. (2018) An examination of class-based visibility bias in national child maltreatment reporting. *Child and Youth Services Review*, 85: 165–173. doi:10.1016/j.chidyouth.2017.12.019.
- Krumer-Nevo, M. (2016) Poverty-aware social work: a paradigm for social work with people in poverty. *The British Journal of Social Work*, 46(6):1793–1808. doi:10.2307/26363587.
- Lareau, A. (2011) *Unequal childhoods: class, race, and family life* (2 uppl.) Berkeley: University of California Press.
- Lewis, O. (1965/1968) *La Vida. A Puerto Rican family in the culture of poverty: San Juan and New York*. New York: Vintage Books.
- Lundström, T. & Sallnäs, M. (2003) Klass, kön och etnicitet i den sociala barnavården. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 10(2-3). doi: 10.3384/SVT.2003.10.2-3.2658.
- Mitchell, G. & Campbell, L. (2011) The social economy of excluded families. *Child and Family Social Work*, 16: 422–433. doi:10.1111/j.1365-2206.2011.00757.x
- Morris, K., Mason, W., Bywaters, P. & Featherstone, B. m.fl. (2018) Social work, poverty, and child welfare interventions. *Child & Family Social Work*, 23: 364–372. doi:10.1111/cfs.12423
- Nordby, H. (2011) Värderingar som socialt kapital. I: B. Starrin & R. Rønning (red.) *Socialt kapital: i ett välfärdsperspektiv*. Malmö: Liber.
- Odenbring, Y. (2019) The daily life and reality behind child poverty in Sweden: children's and adolescents' voices. *Child Indicators Research*, 12: 847–859. doi:10.1007/s12187-018-9558-z.
- Patton, M.Q. (2002) *Qualitative research and evaluation methods* (3 uppl.). London: Sage.
- Pelton, L.H. (2015) The continuing role of material factors in child maltreatment and placement. *Child Abuse & Neglect*, 41: 30–39. doi:10.1016/j.chiabu.2014.08.001.
- Putnam, R.D. (2015) *Our kids: the American dream in crisis*. New York: Simon & Schuster.
- Riessman, C.K. (1997) Berätta, transkribera, analysera: en metodologisk diskussion om personliga berättelser i samhällsvetenskapen. I: L-C. Hydén & M. Hydén (red.) *Att studera berättelser: samhällsvetenskapliga och medicinska perspektiv*. Stockholm: Liber.
- Russell, M., Harris, B. & Gockel, A. (2008) Parenting in poverty: perspectives of high-risk parents. *Journal of Children and Poverty*, 14(1): 83–98. doi:10.1080/10796120701871322.
- Saar-Heiman, Y. & Gupta, A. (2020) The poverty-aware paradigm for child protection: a critical framework for policy and practice. *British Journal of Social Work*, 50: 1167–1184. doi:10.1093/bjsw/bcz093.
- Saar-Heiman, Y., Nahari, M. & Krumer-Nevo, M. (2023) Critical social work in public social services: poverty-aware organizational practices. *Journal of Social Work*, 23(3): 503–521. doi:10.1177/14680173221144204.

- Sanfelici, M. (2023) Learning from the experience of parents in poverty: the power of recognition. *Child & Family Social Work*, 28: 258–267. doi:10.1111/cfs.12958.
- Smithson, R. & Gibson, M. (2017) Less than human: a qualitative study into the experience of parents involved in the child protection system. *Child and Family Social Work*, 22: 565–574. doi:10.1111/cfs.12270.
- Webb, S.A. (2006) *Social work in a risk society: social and political perspectives*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Wildeman, C. & Fallesen, P. (2017) The effect of lowering welfare payment ceilings on children's risk of out-of-home placement. *Children and Youth Service Review*, 71: 82–90. doi:10.1016/j.childyouth.2016.10.017.
- Vinnerljung, B. (1998) Socialt arv. I: V. Denvall & T. Jacobson (red.) *Vardagsbegrepp i socialt arbete: ideologi, teori och praktik*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Yona, L. & Nadan, Y. (2021) Mind the gap: parental and professional perceptions of "risk" for children living in poverty. *Child and Family Social Work*, 26: 582–591. doi:10.1111/cfs.12840.
- Zilberstein, K. (2016) Parenting in families of low socioeconomic status: a review with implications for child welfare practice. *Family Court Review*, 54(2): 221–231. doi:10.1111/fcre.12222